

PROJECTE BARRIS AMB FUTUR 2023 – 2024

ÍNDEX

1. Objecte	3
2. Passos metodològics.....	3
3. Principals eixos temàtics d'intervenció	4
4. Fases de desplegament del Projecte	7
Fase 1: definició dels criteris de selecció dels 15 territoris objecte d'intervenció ..	7
Fase 2: definició i seguiment dels projectes sociourbans	8
Fase 3: organització d'espais de governança general i territorial.....	9
Fase 4: tancament i avaluació dels projectes sociourbans implementats	9

1. Objecte

Realitzar un projecte demostratiu que desplegui la implementació de 15 projectes sociourbans al territori per disposar, a la fase inicial del desplegament de la Llei 11/2022, del 29 de desembre, d'un marc conceptual, operatiu i d'avaluació de les intervencions sociocomunitàries que guii, des de l'àmbit de l'acció sociocomunitària, tots els futurs programes o projectes d'intervenció integral que optin per finançar-se mitjançant fons provinents de la Generalitat de Catalunya. Ensems, constitueix un element de planificació clau per tal que els futurs programes d'intervenció integral es construeixin amb una metodologia contrastada i homogènia que permeti dissenyar, implementar i avaluar amb èxit l'actuació sociocomunitària com a vehicle de consecució dels objectius de política social que estableix la Llei 11/2022, del 29 de desembre, de millorament urbà, ambiental i social dels barris i les viles, que desplegarà el Departament de Territori de la Generalitat de Catalunya.

Els 15 projectes sociourbans que s'han de desenvolupar en el marc del Projecte Barris amb Futur tindran en compte els diferents espais urbans del país i les característiques de les necessitats a atendre, com ara els riscos socials i residencials, les zones de densitat urbana i l'àmbit rural, la distribució geogràfica de les intervencions, la disposició de recursos d'atenció i promoció socials al territori. Els projectes d'intervenció sociourbans es treballaran des del principi amb els municipis seleccionats per les característiques de les seves necessitats socials i la capacitat de resposta del mateix àmbit territorial, en forma de recursos públics i de la societat civil.

Aquest plantejament comporta resoldre abans que res una qüestió organitzativa: com optimitzar les polítiques, els projectes i els serveis existents al territori, gràcies a la capacitat d'acció conjunta entre diferents agents públics, cívics i comunitaris que ja operen sobre el terreny. En aquest sentit, els projectes hauran de respondre qüestions clau, com ara què pretén aconseguir el projecte (quin és el seu eix temàtic i quins són els resultats que se n'espera); per què s'ha de desenvolupar (quines necessitats o reptes socials en justifiquen la intervenció); on, com i amb qui es realitzarà (en quin àmbit territorial, segons quin procés de gestió, amb quines concurrències tècniques de l'Administració i de la societat civil) i quan es preveu dur-lo a terme (quina és la temporalitat de les intervencions i quins recursos organitzatius i econòmics s'hi destinaran).

2. Passos metodològics

La metodologia emprada en el Projecte Barris amb Futur contindrà els aspectes següents:

- Desenvolupar una aproximació analítica a les àrees urbanes que presenten indicadors de risc social més elevats, fer-ne una preselecció de 30, i, d'aquestes, seleccionar-ne 15 que finalment seran els que formaran part del projecte demostratiu.
- Acordar amb els ajuntaments i els referents destacats de la societat civil de referència en cadascuna d'aquestes àrees (barris i municipis) projectes d'intervenció sociourbans adaptats a cada context, en funció de les prioritats

que s'estableixin per un treball de definició conjunt entre la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària (en coordinació amb els departaments de la Presidència, Territori i els que es requereixin per a la definició de la política pública), els ajuntaments i les organitzacions de la societat civil que desenvolupen la seva activitat en cadascun dels territoris.

- Aplicar en tots els projectes d'intervenció sociourbans metodologies d'acció comunitària, tant a efectes de participació en l'elaboració dels projectes com en la seva fase d'execució, d'acord amb l'objectiu d'enfortir les relacions comunitàries i el teixit associatiu, com a prerrequisit per a una major productivitat i capacitat d'impacte social dels projectes en curs.
- Completar el 2024 la definició dels 15 projectes i la governança territorial de cadascun, de manera que, d'una banda, cada projecte sociourbà se signifiqui per una prioritat d'actuació d'acord amb els diferents eixos temàtics continguts en l'articulat d'aquest annex i, de l'altra, articuli en un mateix espai de programació i activitat la Generalitat (mitjançant l'assistència tècnica de la DGACC), l'ajuntament o ajuntaments de referència, i les organitzacions de la societat civil que en cada cas es determinin.
- Monitorar analíticament tot el procés de desenvolupament dels projectes, segons la finalitat d'estandarditzar una metodologia d'elaboració i execució d'actuacions sociourbanes que contribueixi a millorar el desplegament del vessant sociocomunitari dels programes memòria de la Llei 11/2022, del 29 de desembre, de millorament urbà, ambiental i social dels barris i les viles.
- Presentar públicament l'informe Marc de política pública d'acció comunitària en projectes sociourbans, el qual inclourà: una delimitació conceptual de l'objecte d'intervenció, una estructura operativa de les intervencions i un sistema d'avaluació. Aquest informe contribuirà a millorar les pautes per definir altres projectes similars vinculats al desplegament generalitzat de la Llei 11/2022, del 29 de desembre, els quals podran concórrer, pel que fa a l'àmbit d'acció sociocomunitària, a la convocatòria del Fons de Recuperació Urbana, Ambiental i Social de Barris i Viles d'Atenció Especial, un cop aquest estigui instrumentat i procedeixi a la convocatòria. La presentació del Marc de política pública d'acció comunitària en projectes sociourbans clourà el projecte demostratiu.

3. Principals eixos temàtics d'intervenció

Els projectes sociourbans que es dissenyin i s'implementin en el marc del Projecte Barris amb Futur prendran com a referència general les principals polítiques públiques de millora de les condicions de vida al lloc de residència. Els principals eixos temàtics d'intervenció són tres: espais de sociabilitat, condicions de vida i igualtat d'oportunitats. Aquests àmbits no delimiten exhaustivament el que hauria de ser realitzable en cada cas i en cada projecte, sinó que són indicatius a escala conceptual, i apunten el que és prioritari considerar en funció de l'anàlisi del context, a fi d'assolir fites de canvi de les condicions objectives de desigualtat. D'altra banda, han estat assajats en el programa Barris i Comunitats: motors de transformació social de la Diputació de Barcelona. La descripció dels àmbits és la següent:

- a) **Espais de sociabilitat:** la unitat territorial que compon el barri, la vila o la zona urbana que calgui considerar s'ha d'interpretar com l'espai ampli de pública concurrència delimitat per una identitat pròpia composta pels espais, els equipaments i la via pública en tant que infraestructures socials bàsiques de l'entorn urbà. Per això les intervencions urbanes de millora dels espais públics, els equipaments (culturals, cívics i comunitaris, educatius, d'aprenentatge del català i l'aranès, esportius, d'atenció social i de salut) i la via pública poden definir-se com a projectes d'intervenció sobre espais de sociabilitat:
- Intervencions sociourbanes orientades a facilitar la vertebració de la comunitat, l'accessibilitat i la seguretat als espais públics, tot reforçant els vincles interpersonals, entre grups de població i entre generacions, i la perspectiva d'equitat de gènere.
 - Equipaments públics polifuncionals que es configurin com a espais que combinin l'activitat professional (la prestació de serveis específics) amb l'organització de la comunitat i la capacitat d'influència d'aquesta en els quefers públics.
 - Organització del veïnat en espais residencials (finques) i vertebració de la participació social tant en espais formals com informals (espai públic, equipaments públics i privats, finques residencials).
- b) **Condicions de vida:** aquí destaquen els projectes que se centren en dos factors bàsics d'inclusió: l'habitatge i l'ocupació. Pel que fa a les polítiques públiques d'inclusió residencial, els objectius es poden definir per promoure l'heterogeneïtat social entre l'àmbit de residència i alhora l'accessibilitat popular a l'habitatge. D'altra banda, la generació d'oportunitats d'ocupabilitat i la garantia d'ingressos són fonamentals per a la inclusió social, condicionada en gran part per l'accés a un treball i la capacitat —bàsica— de consum. Finalment, les cures en el marc de la vida quotidiana mostren que la sostenibilitat de les societats depèn de la capacitat de cura en els àmbits comunitaris i familiars, raó per la qual és imprescindible projectar polítiques públiques de suport i atenció a les persones que exerceixen les cures (que són majoritàriament dones), especialment en els casos que requereixen més intensitat d'atenció i dedicació. Per exemple:
- Generació d'oportunitats d'ocupabilitat i de garantia d'ingressos entre els grups de població en situació de més precarietat, tot considerant la bretxa de gènere.
 - Milliores procedimentals de les situacions administratives que poden comportar l'exclusió o la restricció en l'accés als sistemes públics i les prestacions socials.
 - Promoció del suport a les cures que, en diferents graus i intensitats, fan possible el sosteniment de la vida quotidiana en contextos primaris de relació social. Atenció a la infància i l'envelliment, segons les necessitats d'atenció diverses: manteniment de l'activitat, qualitat de les relacions afectives, risc d'aïllament relacional, atenció a la dependència i suport a l'autonomia funcional.

- Prevenció de les situacions que accentuen el risc social en la infància i l'adolescència, d'acord amb intervencions de cobertura extensiva de l'educació (curricular i extracurricular) i estratègies de suport a la criança i les habilitats parentals per a tot el cicle d'edat.
- Projectes d'inclusió residencial, d'atenció a les condicions d'infrahabitatge i altres deficiències residencials, com ara les relatives a la pobresa i l'eficiència energètica.

c) **Igualtat d'oportunitats:** es refereix a les intervencions —fonamentalment predistributives— que tenen la funció de garantir l'accés als serveis i prestacions que proporcionen oportunitats vitals en termes de futur, a fi de neutralitzar els efectes de la reproducció de l'estructura de les desigualtats socials. Aquest és el cas específic de l'àmbit de l'educació, de l'accés a la cultura i la participació cultural, de l'accés a l'aprenentatge i la pràctica del català i de l'aranès a la Vall d'Aran, o de les polítiques d'equitat de gènere que tenen el propòsit d'erradicar l'arbitrarietat de les relacions de dominació patriarcal. D'altra banda, els determinants socials en matèria de salut mostren que la millora de les condicions personals (subjectives) de salut depenen en bona part d'intervencions públiques d'entorn i estructurals orientades a intervenir sobre aquests determinants, segons el propòsit de generar condicions de vida més saludables i climàticament més sostenibles. Per exemple:

- Reorientació estratègica dels serveis d'educació curriculars i extracurriculars (de lleure, culturals, esportius). Es consideren les diferents franges d'edat des de l'etapa infantil, ja que són especialment importants per estroncar les tendències estructurals de risc d'exclusió social derivades de la posició de classe que es transmeten intergeneracionalment.
- Formació extensiva en inclusió digital com a element estratègic de capacitació dels grups socials més precaritzats, especialment als efectes d'ocupabilitat, educació i relació amb l'Administració pública, i també com a pràctica complementària a l'increment de la capacitat associativa.
- Promoció de la facilitat d'accés als serveis culturals, en què les biblioteques són referents territorials de cultura i nòduls dels ecosistemes educatius comunitaris. De manera similar, els equipaments cívics i comunitaris constitueixen espais d'oferta i participació cultural, d'accés al català i a l'aranès, i de dinamització de l'autoorganització comunitària.
- Intervencions públiques que prenguin de referència els determinants socials negatius en matèria de salut i actuïn en l'entorn construït (pacificació de la xarxa viària, renaturalització urbana, mobilitat sostenible, eficiència energètica). Des del punt de vista subjectiu, cal impulsar projectes de salut comunitària (d'hàbits saludables en diferents aspectes, com ara la salut sexual i reproductiva, les addiccions o l'equilibri emocional, entre d'altres).

4. Fases de desplegament del Projecte

Fase 1: definició dels criteris de selecció dels 15 territoris objecte d'intervenció

La definició dels criteris de selecció dels territoris que formaran part del Projecte Barris amb Futur s'ha d'articular mitjançant un acord de col·laboració amb l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) i l'Institut Metròpoli (IM) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), per a la conceptualització i operativització del Marc de política pública d'acció comunitària en projectes sociourbans. Aquest marc s'ha de construir durant el disseny i l'organització dels 15 projectes i s'ha de presentar públicament en culminar el projecte demostratiu, en tant que component metodològic d'actuació de l'acció comunitària en política social en futurs programes integrals d'intervenció urbana a Catalunya.

Un dels principals retorns d'aquest acord interadministratiu entre la Generalitat de Catalunya i els instituts públics de recerca serà la sistematització de dades i l'aplicació de criteris per a la selecció de projectes d'intervenció sociourbana, de manera que es tindran en compte per elaborar els programes memòria que prescriu la Llei 11/2022, de 29 de desembre. Durant les primeres setmanes a partir de la rúbrica de l'acord de col·laboració, es durà a terme una preselecció de territoris on s'han de desenvolupar actuacions. Segons la referència de l'índex de vulnerabilitat urbana (IVU), emprat per l'Institut Metròpoli, i la bateria d'indicadors que el Departament de Territori ha compilat entre els diferents departaments de la Generalitat, es durà a terme una primera aproximació a 30 àrees que requereixen atenció social (AAS), en què es podran plantejar intervencions definides mitjançant una relació sintètica d'indicadors sobre el grau de cohesió social i urbana. Aquests indicadors han de donar compte de:

- l'estructura de desigualtat social i el risc de pobresa
- les condicions del parc immobiliari, l'evolució dels preus d'arrendament i de compra.
- l'exposició als efectes del canvi climàtic, la qualitat de l'aire i de l'aigua, i les condicions de l'entorn ambiental.
- els recursos d'atenció i protecció social al territori
- els nivells d'inserció laboral
- les condicions de salut i autonomia personal
- l'envelliment i el risc de soledat
- les dinàmiques socioterritorials referents als moviments de població
- la situació sociolingüística
- el grau de formació i èxit curricular
- les dades d'accés i participació cultural
- les polítiques d'inclusió en curs a cada territori, sociourbanes i de desenvolupament comunitari
- els equipaments públics i de la societat civil en funcionament
- el mapa associatiu i les xarxes d'acció col·lectiva i de participació comunitària
- el grau de satisfacció amb l'entorn residencial

Un cop assolida aquesta tasca, les àrees esmentades es caracteritzaran segons la intensitat de l'estructura de desigualtat, la tipologia residencial, la seva distribució territorial al país, i l'existència o no al territori de polítiques d'inclusió social, de desenvolupament comunitari i de millora urbana. Considerant aquest conjunt de

critèris, s'efectuarà una proposta argumentada de selecció final de 15 àrees d'atenció social per al desenvolupament del projecte demostratiu: 10 en zones urbanes denses i 5 en l'àmbit rural.

Fase 2: definició i seguiment dels projectes sociourbans

Els projectes sociourbans prioritzats en cada AAS es definiran conjuntament entre la Generalitat, l'ajuntament o els ajuntaments de referència i els agents de la societat civil presents a l'AAS, de manera que idearan, en funció de les dades objectives i els recursos mobilitzats al territori, quina és la línia d'intervenció prioritària que caldrà desenvolupar.

Un cop definits, es farà el seguiment dels projectes sociourbans en fase de desenvolupament, així com les actuacions necessàries per enfortir les capacitats professionals i els sistemes de col·laboració entre els equips tècnics de les proves. A aquests efectes, s'articularà un protocol de seguiment dels projectes, que es durà a terme a partir d'indicadors específics de desenvolupament de projecte, visites de camp, entrevistes als responsables dels projectes sociourbans i tallers de formació entre els equips tècnics i participants dels projectes en matèria de metodologies comunitàries, dinàmiques de segregació i vulnerabilitat urbana, teoria del canvi i principals polítiques de transformació urbana, a més d'estratègies d'avaluació de la intervenció comunitària.

En l'àmbit del seguiment i acompanyament dels 15 projectes sociourbans, durant la tardor del 2023 es durà a terme una compilació i sistematització de les polítiques específiques d'intervenció en acció social i sociourbana al territori vinculades amb metodologies comunitàries, promogudes pels diferents departaments de la Generalitat de Catalunya en les AAS seleccionades per al projecte demostratiu. Si escau, s'identificarà la productivitat en la implementació d'actuacions com el programa Treball als Barris del Servei d'Ocupació de Catalunya, els plans educatius d'entorn, el Programa de justícia restaurativa, la Xarxa de mediació per al lloguer social, el programa Salut als Barris, l'Estratègia de lluita contra la pobresa infantil a Catalunya, el Pla de xoc contra la bretxa digital i la resta dels programes de naturalesa comunitària que promou l'Administració de la Generalitat de Catalunya. I caldrà tenir present i valorar com el conjunt de la capacitat d'intervenció de la Generalitat en aquestes matèries i en d'altres forma un capital inicial, conjuntament amb el que genera el mateix territori, a l'hora de prioritzar estratègicament noves línies d'intervenció sociourbana.

Durant el seguiment dels 15 projectes sociourbans es treballarà el Marc conceptual, operatiu i d'avaluació del vessant sociocomunitari en àrees urbanes que requereixen una atenció social especial, d'acord amb la sistematització d'experiències recents sobre desenvolupament comunitari i millora urbana. Aquest marc s'elaborarà arran dels aprenentatges obtinguts en el procés de disseny, implementació i avaluació dels 15 projectes sociourbans durant el 2024 i, també, de l'anàlisi dels resultats de la Llei 2/2004, de 4 de juny, de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una atenció especial, del Pla de barris de l'Ajuntament de Barcelona, del Pla integral de barris de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, i del programa Barris i Comunitats de la Diputació de Barcelona.

Fase 3: organització d'espais de governança general i territorial

Amb la finalitat que els 15 projectes sociourbans vinculats al Projecte Barris amb Futur segueixin la pauta metodològica de la coproducció, el sistema d'organització ha de formar part del mateix projecte demostratiu. Per fer-ho possible, en aquesta tercera fase es plantejaran i es regularan específicament dos espais de treball per al seu desenvolupament: el Consell de Seguiment del Projecte Barris amb Futur i les taules de coordinació territorial del projecte, que han de respondre a les necessitats i composició següents:

Consell de Seguiment del Projecte Barris amb Futur: ha d'esdevenir un espai de consulta i monitoratge del projecte, promogut pel Departament de Drets Socials. Ha de comptar amb els departaments vinculats (mitjançant programes, projectes i serveis) en la política sociourbana, les entitats representatives dels poders locals i les de la iniciativa social, amb el suport acadèmic de l'IGOP i de l'IM. En aquest sentit, serà necessari disposar de representants designats pels departaments de la Presidència; d'Empresa i Treball; d'Igualtat i Feminismes; d'Educació; d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural; d'Interior; de Territori; de Salut; de Cultura, i de Justícia, Drets i Memòria. També caldrà comptar amb representants de l'Associació Catalana de Municipis, la Federació Catalana de Municipis, la Taula del Tercer Sector Social de Catalunya, la Xarxa d'Economia Solidària, la Confederació d'Associacions Veïnals de Catalunya (CONFAVC) i la Federació d'Associacions de Veïns d'Habitatge Social de Catalunya (FAVIBC), i d'altres que calgui considerar en el moment en què l'òrgan competent constitueix i defineix formalment el Consell esmentat.

Taules de coordinació territorial del projecte: tenen la funció principal d'impulsar el projecte escollit al territori i monitorar el procés de treball. La Generalitat, els ajuntaments i els referents de la societat civil més representatius a cada territori seleccionat per a la prova pilot seran els que, conjuntament, construiran l'estratègia d'intervenció de cada projecte sociourbà. L'estratègia es validarà en una conferència (de barri, d'àrea, de vila) en què serà socialment assumida com a prioritat de política pública territorial, amb els projectes que se'n deriven. A aquest efecte, s'organitzarà una taula de coordinació territorial del projecte a cada AAS que es regularà a l'inici de les actuacions sobre el terreny i que comptarà necessàriament amb la presència de la Generalitat, els municipis i les organitzacions representatives de la societat civil dels llocs on es duguin a terme les proves pilot, d'acord amb el que prevegi la futura regulació i definició per l'òrgan competent.

Fase 4: tancament i avaluació dels projectes sociourbans implementats

En culminar el projecte demostratiu el 2024, els ajuntaments participants aportaran una memòria justificativa de les intervencions a la Generalitat de Catalunya, en què han de figurar les següents informacions bàsiques d'impacte social en funció de resultats en termes de grau d'acompliment dels objectius, de procés organitzatiu, d'acord amb l'adaptació de les administracions públiques a la lògica transversal de gestió i a la dinàmica de treball per projectes i d'increment de la capacitat d'organització del teixit associatiu i les xarxes comunitàries com a resultat de la intervenció sociourbana.

El desembre de 2024, en el marc de la fase de tancament dels projectes demostratius, s'organitzarà la Conferència Barris amb Futur, una sessió participativa de contrast i primera avaluació del procés de treball dels 15 projectes sociourbans, en què s'inclourà una breu descripció de les característiques més significatives de cadascun dels projectes, agrupades per eixos temàtics d'actuació, amb una anàlisi dels resultats obtinguts en el moment actual de desenvolupament del Projecte.

La Conferència Barris amb Futur haurà d'articular un debat estructurat sobre els obstacles o reptes originats en el mateix Projecte que s'hauran hagut d'afrontar i resoldre, en termes generals i en cadascun dels casos. D'altra banda, la Conferència esdevindrà l'espai idoni per a la presentació del Marc de política pública d'acció comunitària en projectes sociourbans dels programes memòria d'intervenció integral que, juntament amb les actuacions dels àmbits de transformació física i de transició ecològica, optin en un futur al finançament dels seus projectes per mitjà de fons provinents de la Generalitat de Catalunya. Aquest marc d'intervenció sociourbana inclourà una delimitació conceptual i analítica que identifiqui mecanismes de transformació de les intervencions, un sistema operatiu d'intervenció de la política pública per a les AAS i el sistema d'avaluació que correspongui, de manera que sigui possible monitorar objectivament l'impacte social de la política pública que s'ha de desplegar íntegrament a partir de 2025, d'acord i en consonància amb el conjunt d'intervencions que preveu el desplegament de la Llei 11/2022, del 29 de desembre.